

PATVIRTINTA

Anykščiu regioninio parko direktoriaus
2014 m. gegužės 8 d. įsakymu Nr. V-4

ANYKŠČIŲ REGIONINIO PARKO PRODUKTO ŽENKLO SUTEIKIMO PASLAUGŲ TEIKĖJAMS KRITERIJAI

Įvadas

Anykščiu regioniniame parke saugomas Šventosios upės slėnis su senvagėmis, eroziniais atragiais ir raguvomis, Kurklių erozinis cirkas, Anykščiu šilelis su Šventosios salpinėmis pievomis ir Būdragaidžio liūninio tipo ežerėlis. Saugomas ir Rubikių – Mūšėjaus ežerynas su salomis, Anykštos ir Virintos senslėniai bei Storių takoskyrinis moreninis masyvas.

Dabartinį regioninio parko reljefą suformavo paskutinis ledynas prieš 16 tūkst. metų. Jam tirpstant atsirado senkloniai, kuriais dabar teka Šventoji, Virinta ir daugelis kitų upių ir upelių. Aukščiausios – Storių kalvos – siekia 194 metrus, o giliausias Šventosios upės slėnis 60 metrų virš jūros lygio. Parko teritorijos gelmėms būdingas nestoras ledyninių nuogulų sluoksnis. Daugeliu atveju jis nesiekia nei 100 metrų, o yra vietų, kur jo storis tik keli metrai. Po nuogulų sluoksniu ant senojo devono pamato slūgso kvarcinio neogeninio smėlio klodai. Jo plotai eina iš šiaurės į pietus rytine ir centrine parko dalimi. Upių ir upelių slėniuose atsiveriančiose unikaliuose atodangose – Vetygalos, Variaus, Šlavės, Abromiškio, Vildžiūnų (Virintos), Gylių – ir galima pamatyti Anykščiu kraštui būdingą kvarcinį smėlį. Anykščiu regioninio parko teritorijoje yra 9 ežerai, tačiau pats išpūdingiausias ir žinomiausias yra Rubikių ežeras protakomis susijungęs su Dusyno, Limino ir Mūšėjaus ežerais. O didžiausia ežero puošmena 16 salų, turinčių išpūdingus pavadinimus: Pertako, Bučinė, Varnagrotė, Česnakinė, Liepinė, Didžioji ir kt. Parko teritorijoje yra ir vienas žinomiausių bei labiausiai lankomų, antras pagal dydį Lietuvoje – Puntuko akmuo, kaip amžinas paminklas didvyriams, Atlanto nugalėtojams Steponui Dariui ir Stasiui Girėnui. Saugomi čia ir dar 3 akmenys: akmuo Puntuko brolis, Pavarių akmuo ir Marčiupio akmuo. Anykščiu šilelio kraštovaizdžio draustinyje yra didžiausias Lietuvoje gėlo vandens šaltinis paslaptinęs „Karalienės liūnas“, kurio plotas 0,7 ha.

Bene įdomiausia regioninio parko dalis – retosios augalų rūšys, į Lietuvos Raudonąją knygą įrašyta per 30 čia aptinkamų augalų rūšių. Parko botaniniuose draustiniuose saugomas Šventosios upės slėnis su jame esančiomis senvagėmis ir termokarstinės kilmės ežerėliais, etaloniškas plačialapių ir mišrių miškų bendrijos su ąžuolu, uosiu, egle, klevu kur auga retos augalų rūšys įrašytos į Lietuvos raudonąją knygą. Turbūt patys išpūdingiausi yra gegužraibinių šeimos augalai, o ypač – mūsų parke auganti miškinė plikaplaiskė (*Neottianthe cuculata* (L.) Schltr.). Tai yra viena iš Lietuvoje sparčiausiai nykstančių gegužraibinių rūšių. Dabar žinomos vos 6 rūšies populiacijos, o šiauriniuose ir vakariniuose Lietuvos rajonuose ši rūšis visai neaptinkama. Gausiai čia žydi įvairios gegūnių rūšys, auga liūninė viksva, retažiedė miglė, miškinė žiomenė ir kt. Parko teritorijoje randamos retos rūšys: dvilapis purvuolis, vėjalandė šilagėlė, smiltyninis gvazdikas ir plikažiedis linlapis.

Anykščiai – literatūrinė Lietuvos sostinė. 1835 metais Anykščiuose gimė poetas vyskupas Antanas Baranuskas, odės Lietuvos gamtai – „Anykščiu šilelio“ – autorius. Antano Baranausko

klėtelė – pirmasis memorialinis muziejus Lietuvoje, kurioje ir buvo sukurta garsiausia poema apdainuojanti Lietuvos miško grožį. Niūronyse gimė rašytojas Jonas Biliūnas, o Ažuožeriuose – rašytojas Antanas Vienuolis – Žukauskas. Iš Anykščių kilę rašytojai Bronė Buivydaitė, Stasys Yla, Petras Zobarskas ir kt. Visiems gerai žinomas „Laimės žiburys“ – J. Biliūno kapas ant Liudiškių kalvos, kur pastatytas 14 m aukščio granitinis antkapinis paminklas. Vienintelis Lietuvoje „Arklio muziejus“ esantis Niūronyse įkurtas prof. P. Vasinausko. Lankytojai gali susipažinti su įvairiais žemės ūkio padargais, transporto priemonėmis, kavalerijos istorija, filatelijos paroda ir kt. Vienintelis toks muziejus Lietuvoje nestokoja lankytojų dėmesio. Kasmet Arklio muziejų aplanko virš 20 000 ekskursantų Šeimyniškėlių (Vorutos) piliakalnis ir senovės gyvenvietė – vienas iš didžiausių ir labiausiai ištyrinėtų Aukštaitijoje esančių piliakalnių ant kurio XIII a. stovėjo medinė pilis. Kai kurie tyrimai leidžia teigti, kad čia galėjo būti pirmoji raštijoje minima karaliaus Mindaugo pilis. Čia yra atkurtas tiltas per Varelio upelį, pastatytas medinis apžvalgos bokštas, kur įkurta ekspozicija ir pradėtos rengti istorijos pamokos. Regioniniame parke yra dar keletas piliakalnių – Liudiškių, Palatavio, Piliakalnio, Buivydu, Bijeikių piliakalniai bei Rubikių ežero saloje esantis Rubikių piliakalnis.

Viena iš kultūros paveldo įdomybių Anykščiuose – Siaurasis geležinkelis, vadinamas „siauruku“ 1999 metais pažymėjo savo 100 metų jubiliejų. Čia restauruoti šimtametės geležinkelio stoties pastatai, bėgiai, vandens bokštas, akmenimis grįsta aikštė, semaforai, 96 m ilgio plieninis kniedytas tiltas per Šventąją. Siaurojo geležinkelio stoties komplekse veikia muziejus.

Unikalus ir Anykščių senamiesčio urbanistinis draustinis iki šiol saugantis istoriškai susiklosčiusią Anykščių miesto istorinės dalies urbanistinę struktūrą, istorinio bei memorialinio paveldo vertybes.

Lankytojas, kuris naudojasi saugomoje teritorijoje teikiamomis paslaugomis, yra palankus ekonominis veiksnys, tačiau yra labai svarbu, kad čia būtų teikiamos išskirtinės paslaugos, suteikiančios lankytojui galimybę atitrūkti nuo kasdienybės, šurmulio, turinčios regiono kultūrinį išskirtinumą, todėl yra būtina pasiūlyti ne tik aplankyti Anykščių regioninio parko (toliau - ARP) vertybes, bet ir atkreipti dėmesį, kad lankytojų poveikis nebūtų kenksmingas biologinei įvairovei, kultūros paveldui, kad nekeltų nepatogumų vietos gyventojams, nebūtų pažeista jų privati erdvė ir teisė į ramų gyvenimą.

Norint tai pasiekti, reikia labai nedaug – pagarbos ir atsakomybės saugomoms vertybėms, žmogui, lankytojui, tačiau kol tai yra siekiamybė – saugomų teritorijų produkto ženklas yra tarpinis etapas, padėsiantis lankytojui, vartotojui atrasti vertybes, paslaugų teikėjui užsitarnauti klientų pasitikėjimą, o visiems kartu – ateities kartoms išsaugoti vertingiausius ARP kraštovaizdžius, turtingus gamtinėmis ir kultūros paveldo vertybėmis.

ARP produkto ženklą suteiks nepriklausoma nuo paslaugų tiekėjų Anykščių regioninio parko direktoriaus įsakymu sudaryta ženklo suteikimo taryba (toliau - Taryba), kuri vertins paslaugų tiekėjus ir produktus, atsižvelgiant į kriterijus, parengtus remiantis šiais vertybiniais principais:

- paslaugos yra teikiamos, neprieštaraujant ARP tikslams;
- autentiškumas, išskirtinumas;
- atsižvelgimas į Aukštaitijos regiono kultūros paveldą, tradicijas;
- paslaugos teikiamos, nepakenkiant gyvajai gamtai ir biologinės įvairovės vertybėms, jos yra palankios žmogaus sveikatai;
- išlaikytas asmeninis dėmesys kiekvienam paslaugos naudotojui;
- pasiūlyta veikla gamtoje sveikatos, pažinimo, poilsio tikslais;
- pritaikyta šeimoms su vaikais (tiek kainos, tiek aplinkos prasme);
- prisideda prie vietos bendruomenės raidos ir jos veiklos palaikymo.

Ženklo naudotojui suteikiama teisė naudoti ženklą rinkodaros tikslais ir jį naudoti išorinėje

reklamoje. Ženklo naudojimo teisėtumą užtikrina Anykščių regioninio parko direkcijos (toliau – ARP direkcija) išduotas pažymėjimas, kuriame nurodoma, kokioms paslaugoms yra suteiktas ženklas ir galiojimo terminas.

Ženklo suteikimo kriterijai

Ženklas suteikiamas fiziniams ir juridiniams asmenims, kurie yra deklaravę savo gyvenamąją, veiklos vietą ar teikia paslaugas, pardavinėja produktus ARP ribose, taip pat šiose besiribojančiose seniūnijose: Andrioniškio, Anykščių, Kavarsko, Kurklių, Skiemonių.

Ženklo suteikimo kriterijai yra skirstomi į privalomus ir į siekiamus.

Privalomus kriterijus paslaugos teikėjas turi atitikti paraiškos vertinimo metu, prieš pasirašant sutartį. Tik atitikus privalomus kriterijus, bus suteikiama teisė naudoti ARP produkto ženklą penkerius metus. Šiam terminui pasibaigus – ženklo turėtojas turės iš naujo įrodyti atitikimą privalomiems kriterijams, kurie per šį laikotarpį gali būti pakoreguoti.

Siekiami kriterijai apima sąlygas, kurios neturi būti įvykdytos sutarties pasirašymo metu, tačiau yra pageidaujama, kad jų būtų siekiama pratęsiant, atnaujinant ARP produkto ženklo naudojimo sutartį.

Privalomi kriterijai

Paslaugos teikėjas turi atitikti šiuos keliamus reikalavimus:

1. pasirašydamas ženklo suteikimo sutartį, paslaugos teikėjas deklaruoja pritarimą ARP tikslams ir įsipareigoja vykdyti veiklą, kuri būtų palanki biologinei įvairovei ir tradiciniam saugomam kraštovaizdžiui;
2. siūlo lankytojams aktyvaus pažintinio turizmo galimybes;
3. lankytojams prieinamoje vietoje eksponuoja ARP produkto ženklą, taip pat pateikia informaciją apie ARP produkto ženklo tikslus, lankytojams skirtoje ir kitoje viešojoje informacijoje naudoja ARP produkto ženklą;
4. valdomų, nuomojamų statinių architektūra yra suderinta su Vakarų Aukštaitijos etnokultūriniu kontekstu, vykdoma veikla prisideda prie kultūros paveldo (materialaus ir nematerialaus) išsaugojimo;
5. dalyvauja bendroje su ARP direkcija veikloje, aktyviai dalyvauja planuojant ARP strategines kryptis, veiklas;
6. turi būti aktyvus ARP vietos bendruomenių veiklos dalyvis;
7. turi parengtą informaciją lankytojams apie atsakingą aplinkosauginę elgesį ir sudaro sąlygas lankytojams elgtis atsakingai aplinkos atžvilgiu (pvz., yra atliekų rūšiavimo konteineriai ir informacija apie atliekų rūšiavimo aplinkosauginę naudą, naudoja aplinkai palankesnius buitines chemijos produktus);
8. bendradarbiauja su kitais paslaugas teikiančiais subjektais ARP teritorijose ir besiribojančiose seniūnijose bei dalinasi informacija su lankytojais apie jų teikiamas paslaugas;
9. ne mažiau kaip 2 metus iki paraiškos pateikimo termino neturi turėti administracinių nuobaudų dėl aplinkos apsaugos, statybos ir higienos normų nesilaikymo

Ženklas suteikiamas nemokamai 5 metų laikotarpiui. Po to, jeigu ženklą suteikiančios institucijos bus nuspręsta kitaip, gali būti nustatytas ženklo valdymo mokestis. Ženklo suteikimas įforminamas ARP direkcijos ir paslaugos teikėjo sutartimi.

Siekiami kriterijai

Ženklo naudotojas pasirengia planą, kaip bus įgyvendinami siekiami kriterijai. Kas penkeri metai atnaujinant saugomų teritorijų ženklų naudojimo sutartį, ženklų naudotojas turi būti įgyvendinęs ne mažiau kaip 2 kriterijus iš siekiamų kriterijų sąrašo:

1. Turi puikiai išmanyti ARP teritoriją, parko lankomus objektus ir įsipareigoti aktyviai teikti informaciją lankytojams apie ARP lankytinus objektus, jo išskirtinę visuotinę vertę, lankytojams teikiamas viešas paslaugas, ARP direkcijos ar vietos bendruomenės organizuojamus viešus renginius;
2. Verslas yra registruotas savivaldybėje, kurioje vykdoma pagrindinė veikla.
3. Lankytojams pateikiama informacija apie galimybę atvykti, išvykti bei keliauti po saugomą teritoriją, pasinaudojus visuomeniniu ir/ar bemotoriu transportu.
4. Pastatuose naudojamos aplinkai palankesnės statybinės medžiagos, pasiektas energetiškai taupaus namo standartas.
5. Turi skundų pateikimo sistemą, pvz.: lankytojams nurodo nepriklausomų institucijų kontaktus (asociacijų, NVO, ar ARP direkcijos), kuriais lankytojas turėtų galimybę pateikti atsiliepimus apie suteiktą paslaugų kokybę.
6. Daugiau kaip pusė parduodamų gaminių yra tautinio paveldo produktai.
7. Rūpinasi darbuotojų socialiniu saugumu, nepalaiko korupcinių veikų. Įsipareigoja ir prekiauja vietos ar regiono produktais (Regionas – ARP ribos, taip pat nepatenkančios į parką Andrioniškio, Anykščių, Kavarsko, Kurklių, Skiemonių seniūnijų dalys).
8. Aplinkai palankaus verslo kriterijai:
 - gamintojas, paslaugos tiekėjas turi pasirengęs, pasitvirtinęs aplinkosauginės vadybos taisyklės¹ ir jų laikosi;
 - patalpų šildymui (ne mažiau kaip 10 proc.) naudoja atsinaujinančius energijos šaltinius;
 - nenaudoti plastikinių vienkartinųjų indų, vengti nebūtinos vienkartinės pakuotės.
9. Pagerina galimybę žmonėms su negalia pasinaudoti paslaugomis, atitinkamai pritaikyti infrastruktūrą.
10. Samdomi darbuotojai yra supažindinti su aplinkosaugos tikslais ARP ir atsakingo elgesio principais.
11. Ne mažiau kaip 30 proc. produktų, medžiagų įsigyti iš vietos² gamintojų.
12. Aktyviai dalyvauja profesinių tinklų veiklose, kurių tikslas platesnis, išsamesnis ARP vertybių viešinimas.
13. Nešališko, nediskriminacinio, teisingo darbuotojų samdymo principo įgyvendinimas.
14. Ne mažiau kaip 50 proc. samdomų darbuotojų yra vietos gyventojai³.
15. Taiko žaliųjų pirkimų kriterijus, įsigyjant prekes, medžiagas (ne mažiau nei 30 proc. nuo visų vykdomų pirkimų).

¹ Šios taisyklės turi apimti užduotis organizacijos personalui atsakingai elgtis organizacijoje, t.y. patikrinti ar išjungti nenaudojami elektros prietaisai, ar sandarūs vandens čiaupai, nespausdinti bereikalingos korespondencijos, spausdinti ant dviejų popieriaus pusių, rūšiuoti atliekas.

² Vietos gamintojas – veiklą vykdomas ARP ribose ir į parką nepatenkančiose Andrioniškio, Anykščių, Kavarsko, Kurklių, Skiemonių seniūnijų dalyse.

³ Deklaravę savo gyvenamąją vietą ar vykdomą veiklą ARP ribose ir į parką nepatenkančiose Andrioniškio, Anykščių, Kavarsko, Kurklių, Skiemonių seniūnijų dalyse.

16. Teikiant maitinimo paslaugas, daugiau kaip pusė valgių yra iš atsakingos institucijos patvirtinto kulinarinio paveldo sąrašo

Įgyvendinimo kontrolė

Ženklo naudojimo teisėtumo ir kriterijų laikymosi kontrolę vykdo Taryba. Paslaugos teikėjas gauna teisę naudoti ARP produkto ženklą penkerių metų laikotarpiui. Kiekvienam naujam laikotarpiui paslaugos teikėjas pateikia atnaujintą paraišką ženkliui gauti, kuria, kaip ir atitikimą ženklo suteikimo kriterijams, tikrina Taryba.

Kai patikrinus ženklo naudotojo veiklą, yra randama neatitikimų kriterijams, kurie buvo deklaruoti ženklo suteikimo metu, ženklo naudotojas yra prašomas per 1 mėnesį ištaisyti pažeidimus ir apie tai informuoti Tarybą. Jei nurodyti pažeidimai nėra ištaisomi, teisė naudoti ženklą yra atimama, ir paslaugos teikėjas turi iš naujo teikti paraišką ženkliui gauti.
